

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ФІНАНСОВОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано вплив аналітичної інформації щодо варіантів облікової політики на прийняття управлінських рішень. Визначено взаємозалежність облікової та фінансової політики і необхідність їх узгодження при визначенні стратегії розвитку підприємства.

I.I. Stetsiv, T.V. Burbeza – Commercial Academy of Lviv

Accounting policy in managerial decisions of economic subjects and its relation to enterprises financial policy

The influence of the analytical information about variants of accounting policy on acceptance of the administrative decisions is analysed. The interdependence of accounting and financial policy and necessity of their coordination is determined at definition of strategy of development of the enterprise.

Облікова політика належить до важливих економічних важелів управління господарською діяльністю будь-якого підприємства. Це проявляється у широкому спектрі управлінських рішень, які впливають на обрання облікової політики, а через її дію на господарські засоби і господарські процеси які можна подати за напрямками:

- рішення щодо зменшення чи збільшення суми виробничих запасів впливає на застосування методу їх списання на собівартість готової продукції за певних умов;
- рішення щодо періоду оновлення вартості основних засобів впливає на визначення способу нарахування амортизації (зносу);
- рішення щодо зменшення чи збільшення суми витрат, а відтак і прибутку регулюється застосуванням певного комплексу методів облікової політики.

Ці напрями формуються на основі положень П (С) БО України, які містять альтернативні варіанти облікової політики. Для обґрунтування рішень щодо обрання облікової політики необхідна економічна інформація і насамперед аналітична.

Значення аналітичної інформації у даному випадку полягає у наступному:

- аналітична інформація містить синтезовані дані, які виражають вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на той чи інший варіант облікової політики та її дію на об'єкт господарської діяльності за певних умов;
- аналітична інформація може подати багатоваріантну характеристику облікової політики, що створює умови для порівняння найоптимальнішого їх складу;
- аналітична інформація характеризує дію облікової політики за звітний період господарювання підприємства, що дає змогу визначити ефективність управлінських рішень;
- вкрай важливим, на наш погляд, є той факт, що інформація економічного аналізу здатна сформулювати прогноз дії облікової політики на майбутні періоди діяльності підприємства, що дасть змогу приймати стратегічні управлінські рішення.

Загальновідомо, що економічний аналіз широко використовується при здійсненні економічного контролю. Беззаперечно, облікова політика підприємства належить до об'єктів контролю будь-якого виду (аудиторського, податкового, внутрішньогосподарського), тому що так як вона є методологічним забезпеченням обліку господарських операцій, пов'язаних з формуванням витрат, доходів та ін. Отже, одним із важливих завдань контролю є перевірка відповідності фактичного обліку критеріям, закладеним в обліковій політиці.

Особливу роль відіграє аналітична інформація щодо облікової політики при здійсненні внутрішньогосподарського, внутрішньогосподарського та аудиторського контролю. Саме цим видам належить визначити її ефективність, а відтак і ефективність прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень. Доцільним, на наш погляд, є розгляд питань щодо взаємозв'язку облікової і фінансової політики підприємства. Використовуючи положення фінансового менеджменту, можна сказати, що облікова політика є механізмом реалізації окремих складових фінансової політики підприємства. Цей зв'язок має багато дотичних. Можна навести такі приклади:

- фінансова політика щодо збільшення грошових потоків для здійснення інвестування зумовлює скерування облікової політики на збільшення чи зменшення обсягу витрат на поточну господарську діяльність;
- фінансова політика, скерована на нагромадження прибутку і зміцнення фінансової стійкості підприємства, зумовлює застосування облікової політики для оптимізації та зменшення суми поточних господарських витрат, обрання відповідно до їх класифікації покупців і постачальників з низьким ступенем ризику, розрахунки з якими не потребували б нарахування резерву сумнівних боргів і ін.;
- фінансова політика щодо формування основних засобів (реальних інвестицій) пов'язана з обліковою політикою щодо методу нарахування їх амортизації (зносу).

Як свідчить практика, порушені питання на сьогодні не враховуються підприємствами при визначенні облікової політики. Одним із чинників, що створюють таку картину є, на наш погляд, обмеженість наукових досліджень у цій галузі і недостатня увага науковців до даної проблеми. Зокрема у працях де, на наш погляд, мали би розглядатися ці проблеми, вони відсутні [1-4]. Одним із перших кроків, який матиме, на наш погляд, відчутний ефект є розробка методики визначення параметрів аналітичної інформації щодо облікової політики підприємства як об'єкта аналізу.

У науковій літературі розглядаються такі варіанти і механізми визначення потреб в економічній інформації. О.Д. Шмігель подає три основних методи: "від моделі", "від фотографії", "метод пропозиції". Перший формує склад інформації, виходячи з описаної моделі управління об'єктом, другий пропонує визначати їх за потребами, які використовують аналогічні управлінські системи, третій полягає в тому, що у певному документі робиться пропозиція інформації, яка розглядається усіма користувачами і доповнюється ними [5, ст. 14]. На наш погляд, у сучасних умовах господарювання найбільш прийнятним є третій варіант, але він потребує узгодження з такими чинниками як різнопланова господарська діяльність в межах під-

приємства, наявність маркетингових служб і ін. Цей метод дістав розвиток у сучасних дослідженнях щодо системи економічної інформації, якими запропоновано визначати потреби користувачів в економічній інформації способами анкетування чи письмового опитування, а потім структурувати, коригувати, доповнювати, узгоджувати їх для охоплення всіх необхідних параметрів [6, ст. 486-492].

Така методика є ефективною як для визначення потреб підприємства в аналітичній і контрольній інформації в цілому, так і щодо його облікової політики зокрема. Вона сприятиме створенню методики аналізу облікової політики для формування аналітичної інформації, що сприятиме використанню її управлінням для обрання політики. Прийняття стратегічних рішень щодо облікової політики вкрай важливе і повинно мати обґрунтування на основі визначення тісноти взаємозв'язку положень облікової і фінансової політики. Досягнення взаємопогодженості цих складових фінансового менеджменту забезпечить ефективність і адекватність управлінських рішень у галузі фінансів.

Література

1. **Економічний** аналіз: Навч. посібник/ М.А. Боллох, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
2. **Редченко К.І.** Аудит стратегічних управлінських рішень, прогнозів та проєктів: Монографія. – Львів: В-во ЛКА, 2001. – 402 с.
3. **Редченко К.І.** Стратегічний аналіз. – Львів: В-во ЛКА, 2002. – 196 с.
4. **Шмигель А.Д.** Организация бухгалтерского учета у промышленности. – К.: Выща школа, 1978. – 208 с.
5. **Стеців І.І.** Інформаційна система менеджменту у сучасних умовах економічної діяльності: проблеми і рішення. Формування нової парадигми економічної теорії в Україні: Спецвипуск 8. Фінансові аналітичні інструменти реформування економічної системи України/ За ред. проф. З.Г. Ватаманюка. – Львів: Інтереко, 2001. – С. 486-49

УДК 65.01.120

Ст. викл. Р.І. Стеців – ЛКА

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: ТЕОРЕТИЧНО – ПІЗНАВАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано підходи вчених до трактування поняття системи економічного аналізу. Подано характеристику системи економічного аналізу.

R.I. Stetsiv – Commercial Academy of Lviv

Economic analysis system theoretical and knowledge aspects

The scientific approaches to definition of system of the economic analysis are investigated. The characteristic of system of the economic analysis is given.

Формування економічного аналізу як науки відбулося на початку ХХ століття. У період індустріалізації (1929–1940 рр.) аналіз почав вивчатися у вищих економічних навчальних закладах як самостійна дисципліна. У його становлення і розвиток вагомих внесок зробили такі вчені України І.І. Каракоз, Б.М. Литвин, Г.М. Мельничук, Є.В. Мних, В.І. Самборський, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарабан, М.І. Яцків та ін. На сьогодні досягнення у галузі теорії і методики аналізу є потужним фундаментом для їх використання у практиці.

Огляд літературних джерел у галузі економічного аналізу показує, що розвиток його як науки здійснювався відповідно до розвитку суспільства. Нинішні перетворення в економіці України сформували черговий етап який вимагає дослідження та освоєння нових напрямів та методик аналізу.

Особливістю сучасного розвитку підприємництва є умови, що сприяли утворенню великої кількості суб'єктів господарювання. Значна частина з них є дрібними. Такі підприємства перебувають у стані багатьох протиріч. Одним із них є гостра потреба в економічній (аналітичній зокрема) інформації для прийняття управлінських рішень і недостатність можливостей для її формування (відсутність кваліфікованих кадрів та коштів на їх утримання, складність методик аналізу та ін.).

Вкрай важливим як раніше, так і в нинішніх умовах, є створення механізму використання наукових досягнень у практичній аналітичній діяльності на всіх рівнях здійснення аналізу (державна, регіон, галузь, підприємство). Бо як зауважують М.І. Баканов і А.Д. Шеремет, економічний аналіз – наука прикладна. Якщо вона, опираючись на теорію пізнання, забезпечує практичну корисність, підвищує економічну ефективність практичної діяльності людини, то тільки в цьому випадку її можна вважати наукою [1, ст.11].

Палітра складних взаємовідносин і пен простих проблем зумовлює особливу роль такого механізму на мікрорівні, тобто на підприємствах, де здійснюється конкретний аналіз (аналіз господарської діяльності).

Зауважимо, що організація аналізу на рівні підприємства, на відміну від обліку, не має організаційних регламентів і є його проблемою. Її вирішення безперечно, потребує допомоги з боку науки. Важливий внесок у цій галузі зроблено українськими вченими О.Д. Шмигелем, Ю.Я. Литвином, В.В. Сопком, А.М. Кузьмінським, В.П. Завгороднім, які у 70-х роках ХХ ст. створили напрям науки "Організація обліку, контролю та аналізу". Ми переконані, що саме використання методології організації дозволяє реалізувати методику економічного аналізу на будь-якому підприємстві через створення організаційних документів (програми аналізу, робочих альбомів носіїв аналітичної інформації тощо). Ми поділяємо точку зору вчених, які вказують, що докорінні зміни в нашому суспільстві ставлять нові вимоги до організації та проведення аналізу. У контексті цього виникло багато проблем, для вирішення яких насамперед необхідно створити єдину систему економічного аналізу [2, ст.33-34].

Створення системи економічного аналізу, на наш погляд, вимагає насамперед формування поняття такої системи та її матеріального вирішення.

Огляд літературних джерел показує, що науковцями досліджувалися питання щодо економічного аналізу як системи, але вони мають різнопланові трактування та у підсумку консенсусу не досягнуто. В основному автори праць у галузі економічного аналізу говорять про системне і комплексне здійснення аналізу, яке передбачає розгляд об'єкту аналізу як системи. Основним активізуючим мотивом виступає технологія аналізу, що має системно і комплексно охоплювати об'єкти економічного аналізу. Крім того розглядають як організацію аналітичної роботи в технологічному аспекті [3, ст. 68-70; 4, ст. 19-32; 1, ст. 225-233; 2, ст. 7-8, 158-168; 6, ст. 115-128]. Кроком до вирішення проблеми є підхід іншої групи вчених, які подають систему обліку, контролю та аналізу, як сукупність складових (процес, праця, спеціалісти, забезпечення) [6, ст. 3-4; 7, ст. 6, 18]. Цей підхід, на наш погляд, не має повного